

استفتائات فقهی - حقوقی

(امور کیفری)



مستحق دیه در صورت مردن مقتول بین دو نفر در یک حادثه رانندگی در اثر تصادف یک دستگاه اتوبوس با موتور سیکلت، دو نفر فوت کرده‌اند؛ با این توضیح که قبل از برخورد با اتوبوس راننده موتور سیکلت کنترل خود را از دست داده و هر دو سرنشین آن به زمین افتاده‌اند، یکی از سرنشین‌های موتور به علت برخورد با زمین و دیگری در اثر برخورد با اتوبوس فوت کرده است و کارشناسی فنی، راننده اتوبوس را در قتل غیر عمدی یکی از آن‌ها مقصر شناخته است. لکن معلوم نیست کدام یک از فوت شده‌ها در اثر برخورد با اتوبوس فوت کرده است؛ یعنی علم اجمالی بر ارتکاب قتل غیر عمدی یک نفر از دو نفر توسط راننده اتوبوس داریم لکن معلوم نیست دیه‌ای که راننده اتوبوس باید در قبال یک نفر پرداخت نماید به اولیای دم کدام یک از فوت شده‌ها تعلق می‌گیرد؟

مقدمه

به نظر می‌رسد که در فقه مسأله‌ای با این خصوصیت مطرح نشده باشد ولی می‌توان نظایری برای آن در فقه جستجو کرد و از آن‌ها حکم مسأله را استخراج نمود؛ از آن جمله است موردی که قتلی اتفاق افتاده باشد و دو شاهد گواهی دهند که شخص (الف) مرتکب قتل شده است و دو شاهد دیگر به ارتکاب قتل توسط شخص (ب) شهادت دهند که در ذیل به بیان نظر بعضی از فقها می‌پردازیم:

* شیخ طوسی در این مورد می‌فرماید:

اگر دو نفر علیه شخصی به قتل شهادت بدهند و دو نفر دیگر به ارتکاب همان قتل توسط شخص دیگری گواهی دهند، چنانچه قتل عمدی باشد قصاص از بین می‌رود و دیه به طور تنصیف به عهده دو نفری است که علیه آن‌ها شهادت داده شده و همین طور اگر قتل شبه عمد یا خطایی باشد. البته در صورت خطا دیه به طور تنصیف بر عهده‌ی عاقله خواهد بود.

البته، برخی از فقها در موارد علم اجمالی به ارتکاب قتل توسط دو یا چند نفر و عدم وجود راهی معتبر برای تعیین مرتکب قتل، قائل به قرعه شده‌اند و می‌گویند برای تعیین مسوول پرداخت دیه باید قرعه زد چنان که صاحب جواهر می‌گوید:

در این مورد دو احتمال وجود دارد؛ تعیین مسئول پرداخت دیه به وسیله قرعه یا توزیع دیه بر آن‌ها و اظهار توزیع دیه است.

برخی از فقهای معاصر نیز در این موارد تمسک به قاعده قرعه را مطرح می‌کنند و معتقدند باید از طریق قرعه مسئول پرداخت دیه را مشخص نمود.

* سوال اول

در یک حادثه رانندگی، پیکان سواری با یک کامیون تصادف کرده و در وسط جاده متوقف شده است، بلافاصله یک اتوبوس از پشت سر با پیکان تصادف می‌کند. در حادثه اول راننده پیکان مقصر شناخته شده و در حادثه دوم راننده اتوبوس. در هر حال تمام سرنشینان پیکان فوت می‌نمایند و به درستی معلوم

نیست علت فوت تصادف اول بوده است یا دوم. حکم قضیه چگونه است؟

* آیت‌الله العظمی محمد فاضل لنکرانی

ج: ظاهراً نصف دیه‌ها بر عهده‌ی راننده‌ی اتوبوس است و نصف آن‌ها بر عهده‌ی راننده‌ی پیکان.

* آیت‌الله العظمی ناصر مکارم شیرازی

ج: دیه‌ی سرنشینان پیکان باید در میان راننده‌ی اتوبوس و راننده‌ی پیکان تقسیم شود؛ یعنی پنجاه درصد آن از آن اموال باقی مانده از راننده‌ی پیکان برداشته شود و پنجاه درصد آن را راننده‌ی اتوبوس بپردازد.

◆ سوال دوم

ج: در مواردی که قاتل معین است اما مقتول (مستحق دیه) بین دو نفر مردمی باشد، بفرماید نحوه پرداخت دیه به اولیای دم چگونه است؟ احوط مصالحه است در صورت امکان والا تنصیف می‌شود.

* آیت‌الله العظمی شیخ جواد تبریزی

ج: باید رضایت هر دو را ولو با مصالحه به نصف مبلغ دیه تحصیل نماید. اگر تحصیل رضایت ممکن نشد قرعه انداخته می‌شود.

* آیت‌الله العظمی سید علی خامنه‌ای

ج: اگر هیچ راهی برای تعیین مقتول نیست ظاهر این است که مستحق با قرعه تعیین می‌شود؛ هر چند احوط تصالح است.

* آیت‌الله العظمی لطف‌الله العظمی صافی گلپایگانی

ج: در این صورت اگر هر دو نفر ادعا دارند قاتل می‌تواند از آن‌ها بخواهد که دعویشان را در محضر حاکم شرع اثبات نمایند و اگر آن‌ها عاجز از اثبات شدند و قاتل را قسم دادند یا به خود او واگذار کردند در صورتی که قاتل علم اجمالی داشته باشد، باید رضایت هر دو را تحصیل نماید.

* آیت‌الله العظمی محمد فاضل لنکرانی

ج: در فرض سؤال، با قرعه اولیای مستحق دیه معین می‌شود هر چند مصالحه با اولیای هر دو مقتول مطابق احتیاط است.

* آیت‌الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی

ج: دیه تنصیف می‌شود و به هر کدام نصف دیه می‌رسد.

* آیت‌الله العظمی حسین نوری همدانی

ج: در فرض سؤال دیه بین اولیای مقتول تنصیف می‌شود.

